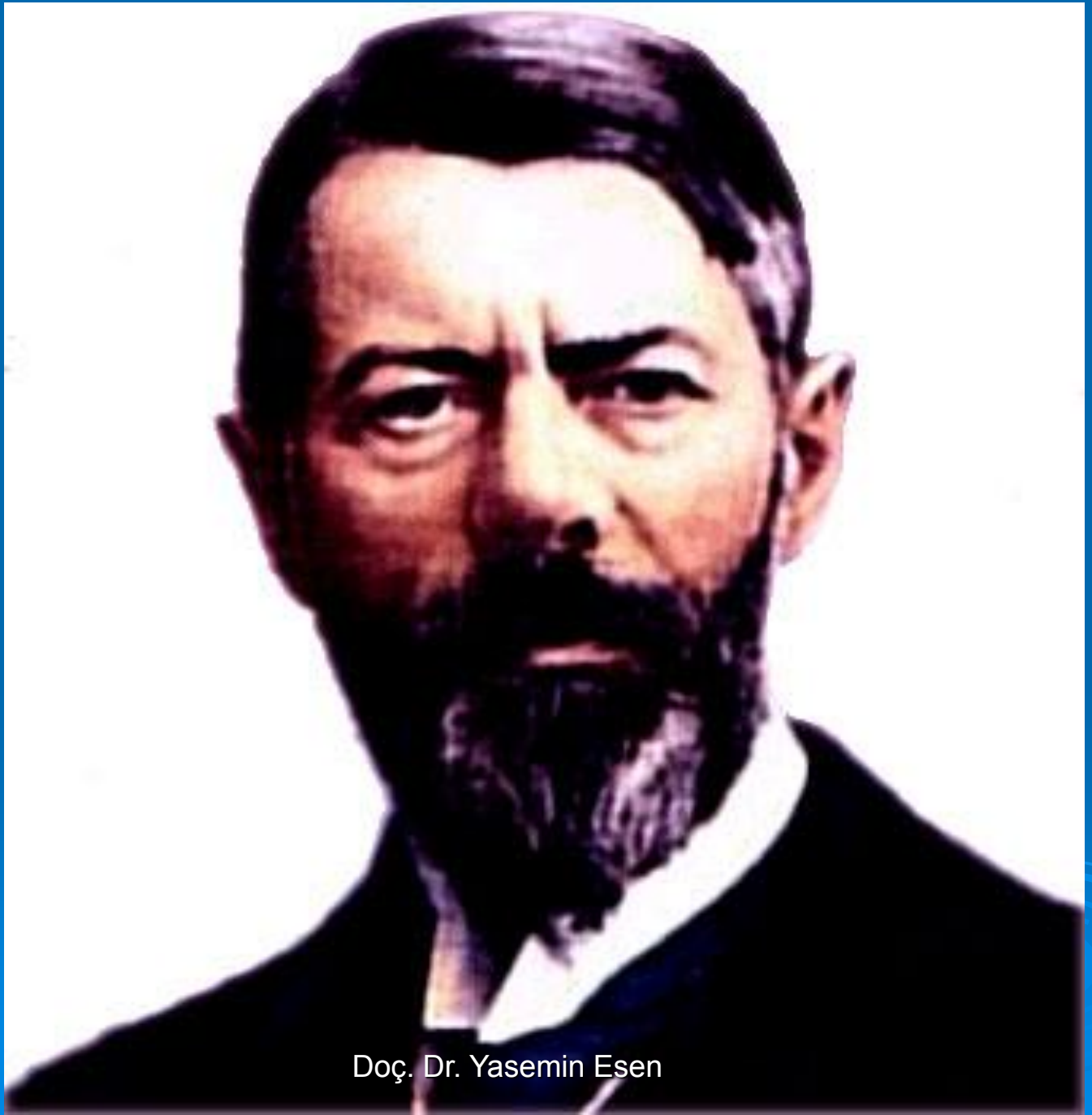

ANTI-POZITIVIST SOSYOLOJİ

Doç. Dr. Yasemin Esen

Doç. Dr. Yasemin Esen

MAX WEBER (1864-1920)

- Bir bilim olarak sosyolojinin genel kavramsal çerçevesini çizmiştir.
- Modern toplumun temel özelliklerini belirlemiştir
- Dünya dinlerini, antik toplumları, ekonomi tarihini, hukuk ve müzik sosyolojisini kapsayan araştırmalar yapmıştır.
- Bu özelliklerinden dolayı Weber, Durkheim ile birlikte modern sosyolojinin kurucularından kabul edilir.

- Kant, Hegel, Dilthey'den etkilenmiştir.
- Weber'in sosyolojisi, hem **evrimci pozitivismin**, hem de belirli yönleri ile Marksizm'in eleştirisine dayanır.
- Weber de **toplumsal değişme ve nedenleri** ile ilgilenmiş, insanların **değerleri, düşünceleri ve inançları** üzerinde durmuştur.

Toplumsal Eylem

Weber'e göre sosyolojinin görevi, **toplumsal eylem ve hareketleri sebep – sonuç ilişkileri açısından açıklamaktır.**

- Toplumsal eylem, tarihi bulguları kullanma yolu ile ve zihinsel olarak kurulan ***ideal tipler*** aracılığı ile incelenmelidir.

Pozitivizm Eleřtirisi

- *“Fiziksel bilimlerin konusu olan doğa, zihnın faaliyetlerinden bağımsız biçimde doğmuş olan gerçekliği kucaklar. İnsanın aktif olarak kendi damgasını vurduğu her şey, insani incelemelerin konusunu oluşturur. İnsani bilimlerin gerçek yöntemleri, anlama ile yorumlamadır (HERMENEUTİK).” (Dilthey)*

➤ Öyleyse sosyoloji

“doğa bilimlerininkine benzer genel geçer yasalara ulaşamaz, insan toplumları söz konusu olduğunda evrim niteliği taşıyan bir gelişmeyi doğrulayıp temellendiremez”.

- Toplumun belirleyici unsurları, sürekli yinelenen, yasa benzeri süreçler değil, **insan özerkliği ve özgürlüğüdür.**
- Bireylerin eylemlerinden bağımsız kendi başına var olan toplum diye bir şey yoktur.
- Bu nedenle, doğa bilimlerinin yöntemleri, toplumsal ve kültürel incelemeler açısından uygun değildir.

Yorumlayıcı Sosyoloji Yaklaşımı

➤ Weber'e göre; sosyologlar yalnızca toplumsal dinamiklerin birbirlerini nasıl etkilediğini değil; aynı zamanda toplumsal olayların insanlar için taşıdığı anlamları da araştırmalıdır.

***Örneğin dünya insanlar için ne ifade etmektedir?

İnsanlar dünyayı nasıl tanımlamaktadır?

- Sosyoloji kavrayıcı olmalı yani toplumsal davranışların anlamını araştırmalı ve yorumlamalıdır.
- Örneğin dinin toplumsal olayları özellikle de ekonomiyi nasıl etkilediği, bürokrasinin toplumu nasıl ve hangi ölçüde şekillendirdiği gibi.

- Weber, bireylerin toplumsal eylemleri ve bunların içerdiği anlamlar üzerine kurulu bir sosyoloji anlayışını benimser.
- Davranışların perde arkasını kültürel öğelere bağlayarak psikolojiyle sosyolojiyi birleştirmek ister.

Marxizmin Eleřtirisi

- Marxizm'e göre toplum, bütünüyle üretim tarzının ve gelişme yasalarının egemen olduğu bir sistemdir.
- İnsan özneler kurucu bir rol oynamadıkları gibi, tarihsel evrim geçiren bir bütünün pasif nesnelere dir.
- Maddi dünya, insan düşüncesini ve davranışını belirler.

- Weber, insan ilişkilerini belirleyen nedenlerin yalnızca ekonomik çıkarlar olmadığını ve insanları birbirine bağlayan gerçek bağların da ekonomik kökenli olmadığını savunur.
- **Bu yaklaşımıyla tarihin materyalist açıklamasını reddeder. Sınıf çatışmalarına Marx'ın verdiği önemi vermez. Ekonomik gerçekler önemlidir fakat fikir ve değerler daha da önemlidir.**

- Weber bu yöntemsel yaklaşımı ile kapitalizmin ortaya çıkışını da açıklamıştır. **“Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu”** adlı eserinde dinsel değerlerin toplumsal gelişmedeki rolünü göstermiştir.
- Kapitalizmi doğuran tek neden sosyal sınıflar arasındaki ilişki değildir. 16. ve 17. Yüzyıl Avrupa’sında kapitalizmin ortaya çıkışı maddi koşullara ek olarak bir değer ve tutumlar dizisinin de etkisinde olmuştur.

- Protestan Ahlakı'nın kaynağının Calvinist teoloji olduğunu saptamış ve Calvin'in Asetizm öğretisini çözümlenmeye çalışmıştır.

Asetizm öğretisinin ilkeleri

Tanrının sevdiği bir kul olmak için şunlara dikkat etmek gerekir:

1. En büyük günah veya insan onuruna yakışmayan en büyük davranış, insanın vaktini boşa harcamasıdır. İnsanın durmadan çalışması ve üretmesi gerekir.
2. İnsan ürettiklerini har vurup harman savurmamalı, çok basit ve sade bir yaşam geçirmelidir. Tüketimden arta kalanı tasarruf etmelidir.
3. Tasarruflar yatırıma dönüştürülmelidir.

Bu çerçevede, Weber'e göre;

- Asetizmin bu öğretilerini birleştirtince *girişimci* tanımı ortaya çıkmaktadır.
- Protestan ahlakını ve Asetizm öğretisini benimseyen toplumlar, hızlı bir gelişme içine girmişlerdir.
- Almanya'da katolik ve protestan mezheplerini kabul eden bölgeler karşılaştırıldığında, büyük gelişme farkları saptanabilir. Örneğin, katolikliğin yaygın olduğu Fransa Almanya'dan daha geri kalmıştır.

Kaynakça

Aron, R. (2004). Sosyolojik Düşüncenin Evreleri. Ankara: Bilgi

Giddens, A. (1998). Sosyoloji: Eleştirel Bir Yaklaşım. İstanbul: Birey.

Giddens, A. (2008). Sosyoloji. İstanbul: Kırmızı.

Tan, M. (1981). Toplum Bilime Giriş: Temel Kavramlar. Ankara: A.Ü. E.B.F. Yay.

Tezcan, M. (1993). Sosyolojiye Giriş: Temel Kavramlar.

Alan Swingewood, Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Tom Bottomore ve Robert Nisbet, Sosyolojik Çözümlemenin Tarihi, Ankara: Ayraç Yayınları.